

Taal leer je in samenhang: stop met losse onderdelen in de les Nederlands

20 april 2022 MICHELLE VAN DIJK [Leave a comment](#)

Veel docenten Nederlands herkennen deze werkwijze: je volgt een standaard lesmethode, waarin elk onderdeel apart behandeld wordt. Er is een s.o. woordenschat, er is een aparte schrijfofdracht en er wordt apart een leesles gegeven. De schrijfofdracht heeft niets te maken met de nieuwe woordenschat of met de leestekst van een paar weken eerder. Dat levert diverse problemen op. Leerlingen leren netjes de woorden uit het boek, maar in de praktijk gaat het moeizaam: de nieuwe woorden behoren hooguit tot hun passieve woordenschat - en hoelang zullen ze 'generlei' blijven onthouden als ze het woord nooit tegenkomen? Bij leesvaardigheid is de aandacht minimaal en ze blokkeren bij de schrijfofdracht. Dat is niet gek: hoe interessant is een tekst als ze die alleen lezen om daarna tekstverbanden te benoemen? Hoe begin je een schrijfofdracht als je nog nooit over dat onderwerp hebt nagedacht? Hoe kun je een woord goed gebruiken als je alleen de definitie hebt geleerd?

We moeten de deelvaardigheden in de les geïntegreerd en activerend aanbieden en bij het oefenen goede feedback geven. Lezen en schrijven moeten een doel en context hebben, nieuwe woorden moeten actief en herhaaldelijk gebruikt worden. Leerlingen hebben feedback nodig op het niveau van woorden en zinnen. Kies voor een geïntegreerde, betekenisvolle aanpak met prikkelende thema's en durf los te komen van de standaard methode. Nu kan dat een hele stap zijn als die lesmethode juist je basis is. Met Woordenaars kun je die stap verkleinen, omdat dit programma lessen volgens deze geïntegreerde didactiek biedt.

Van Word Generation naar Woordenaars

Verplicht sporten: goed idee? Moeten we stoppen met luxe reizen? Waar zijn de vrouwen in de geschiedenis? Stel deze vragen en de leerlingen zitten op het puntje van hun stoel. Een leestekst met een prikkelend thema, nieuwe kennis en nieuwe begrippen uit de schooltaal, vormt het opstapje naar meer verdieping, een discussie en een schrijfofdracht. De Woordenaars-lessen gaan zelfs verder buiten de taalles: elk thema wordt ook bij een ander vak behandeld. Hierdoor verdiepen de leerlingen de kennis die ze bij die vakken hebben opgedaan en reizen de nieuwe begrippen uit de taalles mee naar andere lessen.

Woordenaars

Woordenaars is gemaakt naar het voorbeeld van Word Generation, een initiatief van Catherine Snow. Word Generation is al jaren actief in de VS en de effectiviteit ervan is in vele opzichten bewezen, maar zeker waar het gaat om het uitbreiden van de woordenschat en het taalvermogen (een korte beschrijving hiervan lees je [hier](#)). Tip voor je collega's Engels en tweetalig onderwijs: al het [materiaal](#) van Word Generation is gratis te downloaden. Ik ontwikkelde een Nederlandse adaptatie voor klas 1, rekening houdend met de complexe kant van vakoverstijgend werken in ons systeem - in de VS hebben ze het op de 'middle school' in dit opzicht iets makkelijker, omdat één docent meerdere vakken geeft (bijvoorbeeld 'Science' of 'Social studies'). Elke Woordenaars-serie van zes lessen is gekoppeld aan een ander vak, zodat er per periode met één docent of sectie wordt samengewerkt: geschiedenis, wiskunde, aardrijkskunde en biologie.

De kenniskloof

Waarom is dat vakoverstijgend werken belangrijk? De laatste jaren is er steeds meer bewijs voor de sterke samenhang tussen achtergrondkennis en leesvaardigheid, onder meer te verklaren vanuit de werking van het werkgeheugen. Nathalie Wexler [schrijft](#): '...if readers don't have sufficient background knowledge of a topic, their working memory quickly becomes overwhelmed.' Veel (basis)scholen besteden misschien wel meer aandacht aan taal en rekenen, maar als extra tijd voor strategisch lezen ten koste gaat van de tijd voor de zaakvakken waarin leerlingen die noodzakelijke achtergrondkennis zouden moeten opdoen, zal het leesbegrip dus onvoldoende groeien. Wexler schreef er een boek over, *The Knowledge Gap*, met bijzondere aandacht voor sociale verschillen hierin: leerlingen die thuis minder algemene kennis meekrijgen staan flink op achterstand. Daarom werd het ontwikkelen van de algemene kennis bij Woordenaars ook een doel, en daarmee ook de transfer van de taalkennis naar andere vakken en vice versa. Een klankbordgroep dacht mee over de te kiezen thema's en begrippen en gaf feedback op de lessen zelf. Zo ontstonden 4 series met in totaal 25 thema's voor klas 1 m/h/v. Deze lessen zijn gratis te [downloaden](#).

De Woordenaars-lessen gaan dus uit van een integratie van vaardigheden en van bewezen effectieve didactieken. Bij de schrijfoopdrachten zijn duidelijke hulpstap- pen ingebouwd, naar het voorbeeld van de Hochmann Method. De Universiteit Lei- den deed onderzoek naar effectieve leesinterventies en geeft onder meer aan: 'Maak leerlingen doelbewuste lezers', en 'Besteed aandacht aan het opbouwen van achtergrondkennis'. Een goede uitvoering van Woordenaars biedt deze elementen. Verder wordt er gewerkt met *modeling* en zijn er feedbackmodellen bij schrijf- vaardigheid. De meeste docenten beheersen deze didactieken wel, maar deze lessen helpen om ze geïntegreerd toe te passen. Met Woordenaars kunnen zij er- varen hoeveel effect hun didactische vaardigheden dan hebben. Er is zo veel meer mogelijk dan wat het standaard lesboek biedt.

Auteurs:

Michelle van Dijk

Michelle van Dijk studeerde Nederlands in Leiden, schreef twee romans (*Darko's lessen*, *Witter dan sneeuw*) en maakte een hertaling van Couperus' klassieker *Van oude mensen*. Ze is leraar Nederlands op Lyceum Schravenlant te Schiedam en initiatiefne- mer van Woordenaars.

- LinkedIn: <https://www.linkedin.com/in/michelle--van-dijk-b140869/>
- Twitter: <https://twitter.com/vdijkmichelle>
- Instagram: <https://www.instagram.com/michelle-vandijkschrijft/>
- Websites: woordenars.nl, <http://taalenliteratuur.wordpress.com>, www.michellevandijkschrijft.nl